ARK Reflections IAS

తేదీ: 25-09-2025

1. **సామాజిక సంస్కరణలకు నాయకత్వం వహించడంలో, జాతీయవాద పోరాటంలో పాల్గొనడంలో మహిళల పాత్రను అంచనా వేయండి. చారిత్రక ఉదాహరణలతో మీ సమాధానాన్ని నిరూపించండి.**

పరిచయం: వలసరాజ్యాల కాలంలో భారతీయ మహిళలు సామాజిక ఆంక్షలు ఉన్నప్పటికీ ప్రజా పాత్రల్లోకి అడుగుపెట్టారు. సంస్కరణ మరియు జాతీయవాద ఉద్యమాలలో వారి కృషి లింగ పాత్రలు, సామాజిక స్పృహలో కీలకమైన మార్పును ప్రతిబింబిస్తుంది.

సామాజిక సంస్కరణ ఉద్యమాలలో మహిళలు:

1. **సావిత్రిబాయి ఫూలే:** మొదటి భారతీయ మహిళా ఉపాధ్యాయురాలు; ఈమె జ్యోతిబా ఫూలేతో కలిసి బాలికలు, దళితుల కోసం పాఠశాలలను నడిపారు. కులతత్వ, పితృస్వామ్య ప్రతిఘటనను ఎదుర్కొన్నారు.
2. **పండిత రమాబాయి:** అగ్రవర్ణ వితంతువు హక్కుల కోసం పోరాడిన న్యాయవాది; ఆర్య మహిళా సమాజాన్ని స్థాపించి, మత గ్రంథాలను మరాఠీలోకి అనువదించారు.
3. **అన్నీ బెసెంట్:** తత్వశాస్త్ర సమాజం ద్వారా సెంట్రల్ హిందూ కాలేజీని ప్రారంభించారు, మహిళల గౌరవం, స్వయం పాలన కోసం వాదించారు.
4. **బేగం రోకేయా:** కోల్‌కతాలో ముస్లిం బాలికల కోసం సఖావత్ మెమోరియల్ స్కూల్‌ను స్థాపించారు; స్త్రీవాద ఆదర్శధామాన్ని ఊహించి సుల్తానా కళలను రాశారు.

జాతీయవాద ఉద్యమాలలో మహిళలు:

- **సరోజినీ నాయుడు:** మొదటి భారతీయ మహిళా INC అధ్యక్షురాలు; "నైటింగేల్ ఆఫ్ ఇండియా" అని పిలుస్తారు; ఈమె ఉప్పు సత్యాగ్రహంలో కూడా భాగంగా వున్నారు.
- **కస్తూర్బా గాంధీ:** అట్టడుగు స్థాయి ప్రచారాలకు నాయకత్వం వహించి, జాతీయ ఉద్యమాలలో చేరడానికి మహిళలను ప్రేరేపించారు.
- **అరుణ అసఫ్ అలీ:** క్విట్ ఇండియా ఉద్యమంలో ప్రతిఘటనకు చిహ్నంగా మారారు; ఇంక్విలాబ్ దిన పత్రికను సవరించారు.
- **భికాజీ కామా:** యూరప్‌లోని ప్రవాసం నుండి కార్యకలాపాలు నిర్వహించారు; ప్రపంచవ్యాప్తంగా భారత స్వాతంత్ర్యాన్ని సమర్థించారు.
- **కల్పనా దత్తా & ప్రీతిలత వడ్డేదార్:** చిట్టగాంగ్ తిరుగుబాటులో పాల్గొన్నారు; సాయుధ విప్లవాత్మక నాయకత్వానికి ఉదాహరణలు.

క్లిష్టమైన మూల్యాంకనం:

- జాతీయవాద చట్రంలో మహిళలు విముక్తికి సమాంతర ప్రసంగాలను సృష్టించారు.
- వారి భాగస్వామ్యం లింగ విధాన చర్చలకు పూర్వగామిగా అఖిల భారత మహిళా సమావేశం (1927) ఏర్పడటానికి దారితీసింది.

- స్థానిక ప్రాంతాలలో, మహిళా విద్యావేత్తలు స్థానిక భాషలు మరియు అనధికారిక సమాజ ఆధారిత పాఠశాల విద్యను ఉపయోగించి సంస్కరణవాద ఆలోచనలను వ్యాప్తి చేస్తారు.
- అధికారిక రికార్డులలో తక్కువ ప్రాతినిధ్యం వహించారు, కానీ వారి క్రియాశీలత మహిళల రాజ్యాంగ హక్కులను ఉత్ప్రేరకపరిచింది.

ముగింపు: మహిళలు కేవలం భాగస్వాములు మాత్రమే కాదు, సంస్కరణ, జాతీయవాదంలో సైద్ధాంతిక మార్గదర్శులు కూడా భాగంగా వున్నారు. వారి వారసత్వం భారతదేశ సమ్మిళిత ప్రజాస్వామ్యాన్ని రూపొందించింది, ఆధునిక లింగ న్యాయ ప్రయత్నాలకు స్ఫూర్తినిస్తూనే ఉంది.

2. 19వ శతాబ్దంలో ముస్లిం సమాజంలో సామాజిక-మత సంస్కరణ ఉద్యమాల స్వభావాన్ని విశ్లేషించండి. భారతీయ ముస్లింల ఆధునిక విద్య మరియు అభ్యున్నతికి సర్ సయ్యద్ అహ్మద్ ఖాన్ చేసిన ప్రత్యేక సహకారాలను వివరించండి.

పరిచయం:1857 తర్వాత, ముస్లిం సమాజం నాయకత్వ శూన్యతను, వలసవాద అనుమానాన్ని మరియు సామాజిక-విద్యాపరమైన అణగదొక్కడాన్ని ఎదుర్కొంది. ఇస్లామిక్ సంప్రదాయం, ఆధునికత మధ్య సమతుల్యతను కోరుతూ సంస్కరణ ఉద్యమాలు తలెత్తాయి.

కీలక సంస్కరణ ఉద్యమాలు:

1. **అలీఘర్ ఉద్యమం:** సర్ సయ్యద్ యొక్క ఆచరణాత్మక విధానం ఆధునిక విద్య మరియు బ్రిటిష్ సహకారంపై దృష్టి పెట్టింది.
2. **దేవ్‌బంద్ ఉద్యమం:** సంప్రదాయకమైన, బ్రిటిష్ వ్యతిరేకి; ఇస్లామిక్ స్వచ్ఛత, అరబిక్ అభ్యాసం మరియు మతపరమైన అధికారాన్ని నొక్కి చెప్పింది.
3. **బరేల్వీ ఉద్యమం:**భక్తి పద్ధతులు, సూఫీ సాధువులు మరియు భారతీయ ఇస్లామిక్ సంప్రదాయాలను పరిరక్షించడం గురించి నొక్కి చెప్పారు.
4. **అహ్మదీయ ఉద్యమం:** మీర్జా గులాం అహ్మద్ స్థాపించారు; ఇది వివాదాస్పదమైనప్పటికీ ఇస్లాం యొక్క హేతుబద్ధమైన వ్యాఖ్యానాన్ని ప్రోత్సహించింది.

సర్ సయ్యద్ అహ్మద్ ఖాన్ రచనలు:

- **MAO కళాశాల (1875):**1920లో AMUగా మారింది; ఆక్స్‌ఫర్డ్-కేంబ్రిడ్జ్ నుండి ప్రేరణ పొందింది.
- **సైంటిఫిక్ సొసైటీ (1864):** ఉర్దూలో పాశ్చాత్య రచనలను ప్రచురించారు; తెహ్జీబ్-ఉల్-అఖ్లక్ జర్నల్‌ను స్థాపించారు.
- **బ్రిటిష్ వారి పట్ల విధేయతను సమర్థించారు:** ముస్లిం అభ్యున్నతికి రాజకీయ సహకారం అవసరమని నమ్మాడు.
- **వ్యతిరేక తీవ్రవాద భావజాలాలు:** జిహాదీల వివరణలను తిరస్కరించి, మత సామరస్యాన్ని కోరింది.
- **ఆధునికవాద వివరణ:** ఆధునిక శాస్త్రం మరియు తర్కం వెలుగులో ఇస్లామిక్ బోధనలను తిరిగి అర్థం చేసుకోవడాన్ని ఆయన ప్రోత్సహించారు.

క్లిష్టమైన అంతర్దృష్టి:

- పాశ్చాత్యీకరణను మతపరమైన పలుచనగా భావించిన ఉలేమాల నుండి ప్రతిఘటనను ఎదుర్కొన్నారు.

- ఆయన ఆలోచనలు పరోక్షంగా ముస్లిం వేర్పాటువాదానికి దోహదపడ్డాయి, అంతేకాకుండా భారత పాలనలో ముస్లింలను ఏకీకృతం చేయడానికి కూడా దోహదపడ్డాయి.
- హేతుబద్ధమైన ఇస్లాంను ప్రోత్సహించి, లౌకిక ముస్లిం మధ్యతరగతిని నిర్మించారు.
- అతని మేధోపరమైన విధానం మహమ్మద్ ఇక్బాల్ వంటి తరువాతి ఆలోచనాపరులను, ముస్లిం లీగ్ వంటి సంస్థలను ప్రభావితం చేసింది.

ముగింపు: భారతదేశంలో ముస్లిం ఆధునికవాదానికి రూపశిల్పి సర్ సయ్యద్. రాజకీయాలు, పరిపాలన మరియు సంస్కృతిని రూపొందించిన AMU పూర్వ విద్యార్థులలో ఆయన వారసత్వం కనిపిస్తుంది. ఆయన రచనలు ఆచరణాత్మకత, బహువచనం మరియు మేధో సాధికారతలో పాతుకుపోయిన సంస్కరణకు ఉదాహరణగా నిలిచాయి.